

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PRVI ODJEL

**PREDMET SH.D. I DRUGI protiv GRČKE, AUSTRIJE, HRVATSKE,
MAĐARSKE, SJEVERNE MAKEDONIJE, SRBIJE I SLOVENIJE**

(Zahtjev br. 14165/16)

PRESUDA

STRASBOURG

13. lipnja 2019.

*Ova će presuda postati konačnom pod okolnostima utvrđenim u članku 44.
stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.*

U predmetu Sh.D. i drugi protiv Grčke, Austrije, Hrvatske, Mađarske, Sjeverne Makedonije, Srbije i Slovenije,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u Vijeću u sastavu:

Ksenija Turković, *predsjednica*,

Linos-Alexandre Sicilianos,

Aleš Pejchal,

Armen Harutyunyan,

Pere Pastor Vilanova,

Tim Eicke,

Raffaele Sabato, *suci*,

i Abel Campos, *tajnik odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost održanog 21. svibnja 2019.,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 14165/16) protiv Helenske Republike i sedam drugih zemalja koji je pet afganistanskih državljana, čija su imena navedena u prilogu („podnositelji zahtjeva“), podnijelo Sudu 15. ožujka 2016. na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija“). Potpredsjednica odjela udovoljila je zahtjevu podnositelja da im imena ne budu objavljena (pravilo 47. stavak 4. Poslovnika Suda – „Poslovnik“).

2. Podnositelje zahtjeva zastupala je gđa E.-L. Koutra, odvjetnica iz Atene. Grčku vladu („Vlada“) zastupao je g. K. Georgiadis, savjetnik u Državnom pravnom vijeću, u svojstvu zamjenika zastupnika. Zaprimiteljne su i primjedbe treće strane od organizacija Statewatch, Centra AIRE, Europskog vijeća za izbjeglice i prognanike (ECRE) i Međunarodne komisije pravnika, kojima je predsjednica dozvolila miješanje u pisani postupak u svojstvu trećih strana (članak 36. stavak 2. Konvencije i pravilo 44. stavak 3. točka (a) Poslovnika Suda).

3. Dana 15. ožujka, 1. travnja i 11. kolovoza 2016. podnositelji zahtjeva podnijeli su nekoliko zahtjeva za naznačivanje hitnih mjera u skladu s pravilom 39. Poslovnika Suda. Dana 24. ožujka, 14. travnja i 29. kolovoza Prvi odjel odlučio je da grčkoj vladi neće naznačiti tražene mjere.

4. Podnositelji zahtjeva pozvali su se posebice na povrede članka 3. i 5. Konvencije.

5. Dana 24. ožujka 2016. zahtjev je dostavljen samo grčkoj vladi.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

6. Podnositelji zahtjeva maloljetnici su bez pratnje, koji su u mjerodavnom razdoblju bili u dobi od četrnaest do sedamnaest godina. Pripadnici su etničke skupine Hazara. Tvrde da su pobjegli iz Afganistana jer su se bojali za svoje živote i da je nekoliko članova njihovih obitelji ubijeno u napadima talibana zbog pripadnosti vjerskoj manjini ismailima.

7. Početkom 2016. godine podnositelji zahtjeva nezakonito su ušli u Grčku, gdje ih je uhitila grčka policija.

Dana 21. veljače 2016. godine nadležne policijske vlasti izdale su naloge za njihovo pritvaranje i protjerivanje te im je određen rok od mjesec dana da napuste državno područje Grčke. Budući da imaju obitelj u Njemačkoj (podnositelj zahtjeva pod brojem 1 ondje ima brata, podnositelj zahtjeva pod brojem 3 ima ujaka, a podnositelji zahtjeva pod brojevima 2, 4 i 5 ondje imaju ujaka i tetu), pokušali su prijeći granicu između Grčke i Sjeverne Makedonije, ali su ih u tome spriječili službenici granične policije jer su Afganistanci.

8. Grčka granična policija uhitila je podnositelja zahtjeva navedenog pod brojem 1 kod grada Axioupoli 23. veljače 2016. te je istog dana stavljen pod „preventivnu zaštitu“ (*προστατευτική φύλαξη*), na temelju članka 118. Uredbe br. 141/1991, u policijskoj postaji Polykastro u trajanju od 24 dana. Dana 18. ožujka 2016. godine, nakon zahtjeva za primjenu pravila 39. Poslovnika, prebačen je u objekt za prihvrat maloljetnika bez pratnje „Arsis“ u Makrinitisi, u blizini Volosa, dok se čeka odgovor grčkih i njemačkih nadležnih vlasti na njegov zahtjev za spajanje obitelji.

9. Što se tiče podnositelja zahtjeva pod brojevima od 2 do 5, nakon što su 21. veljače 2016. uhićeni na otoku Hij, policijska uprava na otoku Hij izdala je nalog za njihovo protjerivanje te su pušteni na slobodu uz uvjet da napuste zemlju u roku od mjesec dana, prešli su kopneni dio Grčke i otišli su u Idomeni, naselje na grčkoj granici sa Sjevernom Makedonijom.

10. Tijekom otprilike mjesec dana, ti podnositelji zahtjeva bili su smješteni u improviziranom kampu u Idomeniju, koji su vodile nevladine organizacije, uključujući među ostalima Liječnike bez granica, ADM Dutch Collectivity i Praksis. U mjerodavnom razdoblju u tom je kampu, koji može zaprimiti 1.500 osoba, bilo smješteno 13.000 ljudi. Tijekom raspodjele hrane (koja se prvenstveno sastojala od sendviča i 8.000 toplih obroka navečer) i pokrivača, stalno su se stvarali redovi. Kamp nije imao sanitarne čvorove, zbog čega su okolna polja i šume bili prekriveni izmetom. Nedostatak sanitarnih čvorova također je pridonio razvoju bolesti (prijavljeni su slučajevi hepatitisa A), što je zajedno s učinkom padalina dovelo do stvaranja močvare koja je često uzrokovala poplave šatora i skloništa u kampu.

11. Dana 31. ožujka 2016. podnositelji zahtjeva pod brojevima 2 do 5 u pratnji svoje odvjetnice, gđe Koutre, njezine pomoćnice i još jednog

odvjetnika stranog državljanstva odvezeni su, o trošku potonjih, u Atenu, u Središnju službu za azil, u svrhu podnošenja zahtjeva za azil. Istog dana Nacionalni centar za socijalnu solidarnost pozvan je da pronađe odgovarajući prihvatni objekt, što se pokazalo nemogućim jer su svi postojeći maloljetnički objekti bili popunjeni. Podnositelji zahtjeva proveli su noć u parku, a zatim su bili smješteni u objekt u središtu Atene koji se naziva „kućom migranata“, gdje su nahranjeni.

12. Dana 5. travnja 2016. Središnja služba za azil zatražila je od gđe Koutre da gore navedene podnositelje zahtjeva odvede u izbjeglički kamp u Malakasi, koji služi kao mjesto za hitni prihvat, kojim upravlja grčka vojska i koji se nalazi na sat vremena vožnje od Atene. Prema savjetu gđe Koutre, maloljetnici su odbili otići u taj kamp jer su životni uvjeti u njemu nespojivi s njihovom ranjivošću i njihovim statusom registriranih tražitelja azila. Kako tvrdi Vlada, Nacionalni centar za socijalnu solidarnost tražio je dotične osobe u „kući migranata“, ali nije ih pronašao.

13. Nakon što je obaviješten o predmetu predmetnih podnositelja zahtjeva, državni odvjetnik nadležan za maloljetnike sastao se s njihovom odvjetnicom, gđom Koutrom, 11. travnja 2016.

14. Početkom svibnja 2016. podnositelji zahtjeva preselili su se u hotel City Plaza, u kojem se osobe bespravno nastanjuju (skvoteri) u središtu Atene, u kojem su udruge za solidarnost pružale hranu i psihološku potporu. Na raspolaganju su imali sobu s krevetom i kupaonicom.

15. Dana 25. srpnja 2016. godine podnositelji zahtjeva pod brojevima 3 do 5 otišli su u Središnju službu za azil na razgovor. Međutim, budući da nije bio prisutan prevoditelj, razgovor se nije održao.

16. Istog dana gore navedeni podnositelji zahtjeva smješteni su u objekt za maloljetnike bez pratnje „Faros“, koji djeluje pod nadzorom norveškog veleposlanstva i Međunarodne organizacije za migracije. Prema njihovim tvrdnjama, svakodnevica maloljetnika smještenih u taj objekt jest sljedeća: šticićenici ustaju u 8 sati, doručkuju i provode dan na prvom katu zgrade, gdje mogu gledati televiziju, igrati stolni tenis i pohađati nastavu grčkog jezika jedanput tjedno. Kako tvrde, tijekom boravka u tom objektu stalno su bili gladni jer je hrana bila loše kvalitete i posluživala se u malim količinama, meso ili ribu jeli su jedanput tjedno, a večera se sastojala samo od ostataka ručka.

17. Dana 29. srpnja 2016. godine podnositelj zahtjeva pod brojem 5 otišao je u bolnicu Evangelismos, gdje su mu liječnici dijagnosticirali tuberkulozni pleuritis. Zadržan je u bolnici do 12. kolovoza 2016. te je svakodnevno primao intravenske antibiotike. Prema navodima tog podnositelja, budući da u bolnici nije raspolagao uslugama tumača, tijekom boravka u bolnici nije mogao komunicirati s liječnicima i nije znao od koje bolesti boluje do posljednjeg dana svoje hospitalizacije. Dana 12. kolovoza 2016. gore navedeni podnositelj zahtjeva vratio se u „Faros“. Na temelju dogovora koje je postigla gđa Koutra, dana 30. kolovoza 2016. vratio se u bolnicu radi

provedbe daljnjih pretraga, koji su pokazali da se njegovo zdravstveno stanje poboljšalo.

18. Podnositelji zahtjeva pod brojevima 3 i 4 dana 19. kolovoza 2016. bez prethodne su najave prebačeni u posebni objekt za maloljetnike bez pratnje „Mellon“, koji se nalazi u atenskoj četvrti Moschato i kojim upravlja Ured Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice („UNHCR“). Kako tvrde podnositelji zahtjeva, nečistoća prostorija bila je nepodnošljiva, hrana je bila vrlo loše kvalitete, nije bilo dovoljno posuđa (deset tanjura na stotinu štićenika), a sobu su dijelili s drugim osobama, među kojima i s osobama starijim od 30 godina koji su pripremali drogu ili dovodili žene da s njima provedu noć. Dva gore navedena podnositelja zahtjeva odlučila su napustiti taj objekt, o čemu nisu obavijestili upravitelje objekta, te su se 21. kolovoza 2016. vratili u hotel City Plaza.

19. Dana 18. rujna 2016. godine, na temelju naloga državnog odvjetnika zaduženog za maloljetnike, podnositelj zahtjeva pod brojem 3 prebačen je u bolnicu radi provedbe pregleda u svrhu utvrđivanja njegove dobi. Isti je državni odvjetnik 20. listopada 2016. naložio podnositelju zahtjeva da odmah napusti objekt „Faros“ jer je gore navedenim pregledom dokazano da mu je oko 19 godina. Nakon intervencije gđe Koutre, taj podnositelj zahtjeva mogao je ostati u tom objektu. Kako tvrdi Vlada, taj je podnositelj zahtjeva naknadno smješten u objekt pod nazivom „Médecins du Monde“ (Liječnici svijeta).

20. Dana 5. prosinca 2016. godine policijski službenici uhitili su podnositelja zahtjeva pod brojem 4, koji je zbog svojeg statusa maloljetnika tijekom razdoblja od osam dana stavljen pod „preventivnu zaštitu“, prvo na jednu noć u policijskoj postaji Aghios Stefanos, a potom u ćeliji policijske uprave Atike, gdje je bio zatvoren cijeli dan. Kako tvrdi podnositelj zahtjeva, njegovi obroci sastojali su se od dva sendviča dnevno, dvaput dnevno bilo mu je dopušteno da ode u kupaonicu, a kad je htio popiti vode, morao se obratiti policijskom službeniku koji bi mu sat vremena kasnije donio čašu vode. Tijekom tih osam dana podnositelj zahtjeva nije se mogao tuširati i spavao je na vrlo prljavom madracu, pokriven izrazito prljavim pokrivačem. Nakon tog razdoblja, tijekom kojeg je izgubio četiri kilograma, vraćen je na ulicu.

21. Što se tiče podnositelja zahtjeva pod brojem 2, u srpnju 2016. godine sakrio se pod kamion i pokušao iz luke Patras brodom otići u Italiju. Uhitili su ga talijanski policijski službenici, koji su ga predali grčkoj policiji, a 21. srpnja 2016. godine stavljen je pod „preventivnu zaštitu“ u policijskoj postaji Igumenica. Dana 4. kolovoza 2016. pokušao je izvršiti samoubojstvo vješanjem u svojoj ćeliji. Spašen je *in extremis* i prebačen je bez svijesti u zdravstveni centar Igumenice, gdje ga je pregledao dječji psihijatar, koji je posvjedočio da mladić ima simptome depresije koji su se pojavili na početku njegovog pritvora u Igumenici i koji su se pogoršali zbog ostanka u pritvoru. Nakon toga taj je podnositelj stavljen pod „preventivnu zaštitu“ u drugoj

policijskoj postaji, odnosno policijskoj postaji Filiata, kako bi bio podvrgnut pojačanom policijskom nadzoru, ali nastavio je s pokušajima samoubojstva.

22. Nakon što je utvrdila lokaciju podnositelja zahtjeva, gđa Koutra je 6. kolovoza 2016. stupila u kontakt s državnim odvjetnikom u Igumenici, od kojeg je zatražila da podnositelja zahtjeva smjesti u specijaliziranu bolnicu. Državni odvjetnik odbio je taj zahtjev jer je maloljetnik bio „pod nadležnošću policije“. Dana 18. kolovoza 2016. gđa Koutra uspjela je pronaći mjesto u objektu za prihvat organizacije Arsis u Solunu, o čemu je obavijestila državnog odvjetnika. Državni odvjetnik nije odobrio premještaj do 25. kolovoza 2016., odnosno tjedan dana kasnije, a do tada je gore navedeni podnositelj zahtjeva proveo 34 dana u pritvoru u ćeliji. S tim u vezi Vlada ukazuje na to da je predmetni podnositelj zahtjeva bio smješten u ćeliji većoj od 10 m², u kojoj je bio sam, i da se, da je htio, mogao preseliti u ured stražara, ali da mu nije bilo dopušteno napustiti zgradu.

23. Podnositelj zahtjeva pod brojem 3 i podnositelj zahtjeva pod brojem 2 stekli su status izbjeglice odlukom od 24. listopada 2016. odnosno odlukom od 24. siječnja 2017.

Što se tiče podnositelja zahtjeva pod brojem 5, on je 25. studenoga 2016. podnio zahtjev za spajanje obitelji koji se odnosio na njegova ujaka i tetu, s prebivalištem u Njemačkoj, Regionalnoj službi za azil u Solunu, te je priložio dokumentaciju u prilog svojem zahtjevu.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

24. Člankom 118. Uredbe br. 141/1991 o kompetencijama tijela i djelovanju osoblja Ministarstva za javni poredak i o pitanjima organizacije službi propisano je sljedeće:

„1. Pod preventivnu zaštitu stavljaju se osobe koje su zbog svoje dobi ili psihičkog ili intelektualnog stanja opasne za javni poredak ili su izložene opasnostima.

2. Pod preventivnu zaštitu do predaje rođacima osobito se stavljaju sljedeće osobe:

(a) maloljetnici koji su, dobrovoljno ili protiv svoje volje, nestali;

(...)

3. Preventivna zaštita ne smatra se uhićenjem u skladu s odredbama Zakona o kaznenom postupku.

4. Osobe smještene pod preventivnu zaštitu ne smiju se zatvarati, osim ako nije moguće opasnosti kojima su izložene izbjeći ni na koji drugi način (...).

5. Kada se osoba smjesti pod preventivnu zaštitu, o tome se sastavlja izvješće, koje se dostavlja državnom odvjetniku pri kaznenom sudu (...). U izvješću se, osim razloga za stavljanje pod preventivnu zaštitu, navode i datum početka i završetka preventivne zaštite.“

25. Članak 13. stavak 6. točka (b) Uredbe br. 114/2010, pod naslovom „Status izbjeglica: jedinstveni postupak koji se primjenjuje na strance i osobe bez državljanstva“, kojim se Direktiva Vijeća 2005/85/EZ od 1. prosinca

2005. prenosi u grčki pravni poredak, u dijelu mjerodavnom za ovaj predmet glasi kako slijedi:

„6. Ako su podnositelji zahtjeva u pritvoru, nadležna tijela (...) obvezuju se na:

(b) izbjegavanje pritvaranja maloljetnika. Maloljetnici koji su odvojeni od svojih obitelji ili maloljetnici bez pratnje zadržavaju se samo onoliko dugo koliko je to potrebno za njihovo sigurno prebacivanje u odgovarajuće objekte za smještaj maloljetnika.“

26. Zakon br. 3907/2011 pod naslovom „Služba za azil i prvi prihvrat, povratak osoba s nezakonitim boravkom, dozvole za boravak itd.“ stupio je na snagu 26. siječnja 2011. godine. Njime je u grčki pravni sustav prenesena Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća br. 2008/115/EZ od 16. prosinca 2008. o zajedničkim standardima i postupcima država članica za vraćanje državljana trećih zemalja koji u njima nezakonito borave. U članku 32. ovog Zakona predviđeno je sljedeće:

„1. Maloljetnici bez pratnje (...) zadržavaju se samo kao posljednja mjera i na najkraće moguće vrijeme.

(...)

4. Maloljetnicima bez pratnje osigurava se, u mjeri u kojoj je to moguće, smještaj u ustanovama koje imaju osoblje i mogućnosti primjerene potrebama osoba njihove dobi.

5. Prvenstveno će se uzimati u obzir najbolji interesi djeteta u smislu zadržavanja maloljetnika koji čekaju udaljenje.“

III. MJERODAVNO MEĐUNARODNO PRAVO

27. Rezolucijom 1810 (2011.) Parlamentarne skupštine Vijeća Europe o pitanjima dolaska, ostanka i povratka djece bez pratnje u Europi, između ostalog, predviđeno je sljedeće:

„5. Skupština je uvjeren da pokretačko načelo zemalja u pogledu djece bez pratnje treba biti zaštita djece, a ne nadzor nad imigracijom. U tom je svjetlu definirala 15 zajedničkih načela na čije se poštovanje i provedbu u praksi na temelju suradnje pozivaju države članice:

5.1. prema djeci bez pratnje prvenstveno treba postupati kao prema djeci, a ne migrantima;

5.2. najbolji interes djeteta mora biti najvažniji element u svim odlukama koje se donose u pogledu djeteta, bez obzira na njegov imigracijski ili boravišni status;

(...)

5.5. svako dijete bez pratnje potrebno je bez odlaganja smjestiti pod odgovornost skrbnika ovlaštenog za zaštitu njegovih najboljih interesa. (...)

5.6. djeci bez pratnje potrebno je bez odlaganja pružiti pravnu, socijalnu i psihološku pomoć. Neposredno nakon njihova dolaska ili privođenja trebaju biti obaviješteni, pojedinačno, na jeziku i u obliku koji mogu razumjeti, o njihovu pravu na zaštitu i pomoć, uključujući njihovo pravo da zatraže azil ili druge oblike međunarodne zaštite, kao i o potrebnim postupcima i njihovim posljedicama;

(...)

5.8. svoj djeci bez pratnje treba bezuvjetno pružiti pristup postupcima za azil i međunarodnu zaštitu. Potrebno je uspostaviti usklađeni sustav azila prilagođen djeci, koji bi uključivao postupke u kojima se u obzir uzimaju dodatne poteškoće s kojima se djeca mogu susresti u prevladavanju svojih trauma i u kojima mogu razumljivo prenijeti svoje doživljaje i iskustva progona specifične za djecu. Zahtjevima za azil koje su podnijela djeca bez pratnje treba dodijeliti status prioriteta i obraditi ih u najkraćem mogućem roku, pri čemu djeci treba dati dovoljno vremena da razumiju postupak i pripreme se za njega. Osim skrbnika, u postupcima za azil djecu bez pratnje treba zastupati odvjetnik kojeg im država besplatno stavlja na raspolaganje i ona moraju imati mogućnost podnošenja žalbe na odluke o zahtjevu za zaštitu pred sudom;

5.9. ne smije se tolerirati zadržavanje djece bez pratnje iz razloga povezanih s migracijom. Potrebno je zamijeniti ga odgovarajućim postupcima skrbi, po mogućnosti smještajem u obitelj, kako bi se djeci osigurali odgovarajući životni uvjeti za njihove potrebe tijekom prikladnog razdoblja. Ako su smješteni u centrima, djecu treba odvojiti od odraslih.

(...)

5.12. potraga za trajnim rješenjem treba biti krajnji cilj već od prvog kontakta s djetetom bez pratnje. Ona treba uključivati traženje, na zahtjev djeteta ili njegova skrbnika – ako to ne predstavlja rizik i ne izlaže obitelj opasnosti – članova djetetove obitelji, obavljanje pojedinačne procjene najboljih interesa djeteta, pri čemu valja ravnopravno proučiti sve potencijalne mogućnosti trajnog rješenja. Potonje može biti integracija djeteta u zemlju domaćinu, spajanje obitelji u trećoj zemlji ili povratak i reintegracija djeteta u zemlju podrijetla. (...)

5.13. pristup prikladnom smještaju, obrazovanju, stručnom osposobljavanju i zdravstvenoj zaštiti mora biti zajamčen svoj djeci bez pratnje, bez obzira na njihov status migranata, pod istim uvjetima kao i djeci koja su državljani zemlje domaćina. Djeca bez pratnje također bi trebala ostvarivati korist od sveobuhvatnih programa zaštite djece. Gdje je to prikladno, u tim programima trebale bi se uzimati u obzir njihove emocionalne potrebe nakon pretrpljene traume te, osim psihološke pomoći koja se mora ponuditi bez odlaganja (vidi stavak 5.6.), trebaju se obuhvaćati mjere kao što su ciljana podrška učenicima, smještanje u udomiteljsku obitelj ili specijaliziranu ustanovu ili podrška za integraciju djece s teškoćama u razvoju;

5.14. mogućnosti spajanja obitelji trebale bi se proširiti izvan zemlje podrijetla i promatrati iz humanitarne perspektive ispitivanjem širih obiteljskih odnosa u zemlji domaćinu i u trećim zemljama, na temelju načela najboljih interesa djeteta (...)"

IV. ZAKLJUČCI RAZLIČITIH ORGANIZACIJA

28. U svojem izvješću od 26. rujna 2017., sastavljenom nakon dva posjeta Grčkoj, od kojih je prvi održan od 13. do 18. travnja 2016., a drugi od 19. do 25. srpnja 2016., CPT je naglasio da je praksa pritvaranja maloljetnika bez pratnje ili odvojenih maloljetnika bez ikakve pomoći ili psihološke ili socijalne podrške u policijskim postajama u svrhu njihove „zaštite“ tijekom nekoliko dana ili čak tjedana neprihvatljiva. Izjavio je da dobrobit maloljetnika mora biti najvažnija, što bi po definiciji trebalo isključiti smještaj u policijskim postajama ili u postajama granične policije.

29. Europski odbor za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) objavio je 19. veljače 2019. izvješće o svojem posljednjem posjetu Grčkoj, koji je održan od 10. do 19. travnja 2018.

30. CPT je u tom izvješću ponovno preporučio grčkim vlastima da značajno povećaju broj otvorenih (ili poluotvorenih) skloništa, posebno za maloljetnike bez pratnje, i da u potpunosti preispitaju svoju politiku u vezi s lišenjem slobode maloljetnika bez pratnje u svrhu prihvata i utvrđivanja identiteta ili „u svrhu zaštite“. CPT ih je pozvao da prestanu lišavati djecu bez pratnje slobode u centrima za prihvata i utvrđivanje identiteta, centrima za pritvor, centrima za pritvor nezakonitih migranata, policijskim postajama i postajama granične policije.

31. Nadalje, u svojem izvješću od 26. travnja 2016., objavljenom nakon posjeta naselju Idomeni održanom u ožujku 2016. godine, posebni predstavnik Glavnog tajništva za migracije i izbjeglice Vijeća Europe izjavio je da je duboko zabrinut zbog činjenice da se u kampu nalazi više od 13.000 osoba, od kojih je više od 8.000 žena i djece. Izjavio je da su grčke vlasti izrazile želju da se taj improvizirani kamp što prije zatvori. Dodao je da je, unatoč naporima UNHCR-a i brojnih nevladinih organizacija, uključujući Liječnike bez granica, usmjerenima na ublažavanje patnje štíćenika kampa u Idomeniju, situacija u kojoj se nalaze u tom kampu takva da je teško ne složiti se s nadležnim vlastima.

32. U izvješću o uvjetima života u izbjegličkim kampovima u sjevernoj Grčkoj, na temelju informacija dostupnih 21. ožujka 2016. godine, nevladina organizacija Hellenic Action for Human Rights opisala je situaciju u kampu u Idomeniju. U tom je izvješću navela sljedeće: državne vlasti nisu bile prisutne u kampu, uz iznimku nekoliko policijskih službenika koji su nadzirali posljednjih stotinjak metara do granice; prijavljeno je nekoliko incidenata i sigurnost osoba nije bila zajamčena; policija nije dopustila taksistima da pristupe kampu, što je stavilo još veći pritisak na ljude, koji su bili iscrpljeni i nastojali su ishoditi najnužnije proizvode; kako bi se ugrijali, stanovnici kampa palili su drvo, smeće ili plastiku; UNHCR, liječnici i volonteri koji su pripremali hranu za izbjeglice bili su jedini koji su pružali pomoć (nasumično raspoređenu) očajnim, iscrpljenim i bolesnim ljudima (uključujući starije ljude i malu djecu), koji su živjeli u lošim uvjetima.

33. Ta organizacija u svojem izvješću navodi da je broj ljudi u kampu 18. ožujka 2016. iznosio 10.500 osoba. Također je navela sljedeće: hranu su, u nedovoljnim količinama, dostavljali dobrovoljci; broj slavina i zahoda nije bio dovoljan; velika većina ljudi spavala je u šatorima bez grijanja ili u improviziranim skloništima ili nije imala nikakvo sklonište; pojavili su se slučajevi hepatitisa A, proljeva i dizenterije.

34. Konačno, prema riječima glasnogovornika Liječnika bez granica, s obzirom na nepostojanje dostatnog broja zahoda i tuševa, nekoliko osoba

obavljalo je nuždu na poljima, a kad je padala kiša, izmet se širio posvuda, što je bilo osobito opasno za djecu koja su se igrala na tlu.

PRAVO

I. PRETHODNO PITANJE

35. U svojem očitovanju od 9. veljače 2017., Vlada kao odgovor na očitovanja podnositeljâ zahtjeva upućuje na sadržaj dokumenta od 11. listopada 2016. koji je Ured državnog odvjetnika u Ateni poslao njezinom zastupniku u vezi s izjavama koje su neki od podnositelja zahtjeva podnijeli državnom odvjetniku. Kako je navedeno u tom dokumentu, podnositelj zahtjeva pod brojem 3 izjavio je da ne prepoznaje svoj potpis na punomoći koju je njegova odvjetnica, gđa Koutra, predala Sudu. Što se tiče podnositelja zahtjeva pod brojevima 4 i 5, oni su prepoznali svoje potpise, ali su tvrdili da ne znaju ništa o svojstvu gđe Koutre niti o sadržaju punomoći koje su potpisali. Navodno su vjerovali da je dobrotvorna organizacija od njih zatražila da potpišu te punomoći. Uzimajući u obzir iskaze ta tri podnositelja zahtjeva, Vlada osporava punomoći koje je gđa Koutra dostavila Sudu i poziva Sud da zatraži od tih podnositelja zahtjeva da podnesu nove punomoći kojima bi tu odvjetnicu ovlastili da ih zastupa.

36. Sud napominje da su mu podnositelji zahtjeva dvaput podnijeli punomoći kojima su ovlastili gđu Koutru da ih zastupa: prvi put prilikom podnošenja svojih zahtjeva za primjenu pravila 39. Poslovnika Suda, a drugi put slanjem obrasca zahtjeva. Također primjećuje da je gđa Koutra preuzela zastupanje podnositeljâ zahtjeva na internoj razini u svrhu provedbe svih postupaka koji se odnose na njih u vezi s podnošenjem zahtjeva za azil ili njihova prebacivanja u objekte za prihvata maloljetnika ili, u slučaju podnositelja zahtjeva pod brojem 5, u bolnicu Evangelismos. U tim okolnostima, Sud smatra neuvjerljivom tvrdnju da su podnositelji zahtjeva, koji su u mjerodavnom razdoblju bili adolescenti u dobi od 14 do 17 godina, mogli imati sumnje u pogledu struke njihove zastupnice i njezine namjere da podnese zahtjev pred Sudom.

37. Stoga je zahtjev valjano podnesen, a Sud posljedično smatra da nije potrebno od zainteresiranih strana tražiti da dostave nove punomoći.

II. NAVODNE POVREDE OD STRANE GRČKE

A. Navodna povreda članka 3. Konvencije

38. Podnositelji zahtjeva pod brojem 1 i 2 prigovorili su uvjetima svojeg boravka u policijskim postajama Polykastro i Filiata, gdje su bili stavljeni pod

„preventivnu zaštitu“. Isto tako, podnositelji pod brojem 2 do 5 prigovorili su životnim uvjetima u kampu u naselju Idomeniju. Svi tvrde da je došlo do povrede članka 3. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

„Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.“

1. Dopuštenost

39. Sud primjećuje da ovaj prigovor nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) Konvencije i da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

2. Osnovanost

(a) Tvrdnje stranaka te stajalište treće strane - umješaka, organizacije Statewatch

i. Podnositelji zahtjeva

40. Podnositelj zahtjeva pod brojem 1 naveo je da je bio smješten u malo ćeliji s tri sirijska maloljetnika, da u njoj nije bilo svježeg zraka i iz nje nije mogao izaći. Također je izjavio da je hrana bila neadekvatna i da mu nije pružena psihološka ili liječnička pomoć. Dodao je kako su mu potporu pružili samo dobrovoljac iz nizozemskog kolektiva ADM, koji ga je posjetio nekoliko puta, te osoba iz grčke nevladine organizacije koja smješta maloljetnike u odgovarajuće objekte. Naveo je da je ta osoba izjavila da sirijski maloljetnici imaju prioritet u smislu smještaja u takve objekte.

41. Podnositelji zahtjeva pod brojevima od 2 do 5 opisali su životne uvjete u kampu u Idomeniju kako slijedi: koristili su šator bez tvrde podloge, koji im stoga nije pružio zaštitu od kiše i mulja; nisu dobili odjeću niti pokrivače; podnositeljima zahtjeva pod brojevima 2 i 4, koji su bili vrlo bolesni, nije pružena liječnička skrb; broj toaleta bio je nedovoljan, okolna polja bila su prekrivena izmetom; ta četiri podnositelja zahtjeva nisu imala redovit pristup hrani, a kada su dobili hranu, bila je vrlo loša; u kampu je vladalo neprijateljsko ozračje prema Afganistancima općenito; to neprijateljsko ozračje je, među ostalim, dovelo do toga da se hrana dijelila samo govornicima arapskog jezika, zbog čega su govornici jezika dari, uključujući i Afganistance, imali pristup samo distribuciji hrane koja je organizirana poslijepodne.

ii. Vlada

42. Vlada je istaknula da je podnositelj zahtjeva pod brojem 1 bio 23 dana pod „preventivnom zaštitom“ u policijskoj postaji u gradu Polykastro prije nego što je premješten u ustanovu za maloljetnike bez pratnje „Arsis“ u Makrinici te da je podnositelj zahtjeva pod brojem 2 bio 34 dana pod „preventivnom zaštitom“ uzastopno u policijskim postajama u Igumenici i

Filiati prije nego što je premješten u objekt za maloljetnike bez pratnje „Arsis“ u Solunu. Navela je da je potonji podnositelj zahtjeva bio smješten u ćeliji većoj od 10 m², u kojoj je bio sam, i da se, da je htio, mogao preseliti u ured stražara.

43. Što se tiče podnositelja zahtjeva pod brojevima 3 i 4, Vlada je tvrdila da su bili smješteni u objekt „Mellon“ u Ateni do 21. kolovoza 2016., nakon čega su bili smješteni u napušteni hotel City Plaza. Što se tiče podnositelja zahtjeva pod brojem 5, Vlada je izjavila da je bio smješten u objekt „Faros“ u Ateni te da je, nakon što je postao punoljetan, bio smješten u objekt „Liječnika bez granica“. Također je izjavila da je podnositelj zahtjeva bio hospitaliziran zbog tuberkuloze u bolnici Evangelismos od 30. srpnja do 12. kolovoza 2016., u koju se 2. i 6. prosinca 2016. vratio radi daljnjih pretraga.

44. Konačno, Vlada je istaknula da je Nacionalni centar za socijalnu solidarnost od 1. siječnja do 30. rujna 2016. zaprimio 4.007 zahtjeva za smještaj maloljetnika bez pratnje u odgovarajuće objekte, dok je tijekom prvih devet mjeseci 2015. godine taj broj iznosio 1.411. Dodala je da je broj kreveta u takvim objektima tijekom 2016. godine iznosio 1.047 kreveta, dok je 2015. godine iznosio samo 477.

45. Vlada se nije osvrnula na uvjete u izbjegličkom kampu u naselju Idomeniju.

iii. Treća strana - umješač Statewatch

46. Organizacija Statewatch smatrala je da činjenica da su maloljetnici bez pratnje koji traže azil osobito ranjivi, i zbog svoje dobi i zbog svojeg statusa tražitelja azila bez pratnje, zahtijeva procjenu spojivosti načina na koji Grčka upravlja objektima za prihvata i na koji obrađuje zahtjeve za azil s člankom 3. Konvencije. Ta je organizacija navela da u tu svrhu valja razmotriti obveze utvrđene u Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima djeteta, koje obuhvaćaju načela nediskriminacije, najboljih interesa djeteta i prava djeteta na odgovarajuću liječničku skrb i određeni životni standard, kao i odredbe koje se odnose na psihičko i fizičko zdravlje djeteta te njegov obrazovni i emocionalni razvoj. Ta treća strana - umješač tvrdila je da su nedostaci koji postoje u Grčkoj u pogledu skrbništva, prihvata (uključujući korištenje pritvora) i zaštite maloljetnika bez pratnje i obrade njihovih zahtjeva, kako su izvijestile institucije Ujedinjenih naroda i Europske unije, kao i nevladine organizacije, toliko ozbiljni da su nespojivi s člankom 3. Konvencije.

47. Organizacija Statewatch također je smatrala da su države koje su sudjelovale u odluci o zatvaranju rute zapadnog Balkana znale ili su trebale znati za ozbiljne sustavne nedostatke koji postoje u Grčkoj u odnosu na tražitelje azila, posebno u pogledu prihvata tražitelja azila, skrbi za maloljetnike bez pratnje i obrade njihovih zahtjeva. Prema mišljenju te organizacije, zabrana prelaska granica zemalja koje graniče s Grčkom koja se primjenjuje na maloljetne tražitelje azila bez pratnje predstavlja povredu

obveza u pogledu zabrane protjerivanja koja je zajamčena međunarodnim pravom o izbjeglicama i ljudskim pravima te je nespojiva s člankom 3. Konvencije.

(b) Ocjena Suda

i. Policijske postaje

48. Sud ponavlja da je u nekoliko navrata već odlučivao o predmetima koji se odnose na uvjete u kojima su osobe stavljene u privremeni pritvor ili zadržane u svrhu protjerivanja iz zemlje bile smještene u prostorije policije te je zaključio da je u tim predmetima došlo do povrede članka 3. Konvencije (vidi, među ostalim, predmete *Siasios i drugi protiv Grčke*, br. 30303/07, 4. lipnja 2009., *Vafiadis protiv Grčke*, br. 24981/07, 2. srpnja 2009., *Shuvaev protiv Grčke*, br. 8249/07, 29. listopada 2009., *Tabesh protiv Grčke*, br. 8256/07, 26. studenoga 2009., *Efremidze protiv Grčke*, br. 33225/08, 21. lipnja 2011., *Aslanis protiv Grčke*, br. 36401/10, 17. listopada 2013., *Kavouris i drugi protiv Grčke*, br. 73237/12, stavci 35. - 40., 17. travnja 2014., i *Tenko protiv Grčke*, br. 7811/15, 21. srpnja 2016.). Osim određenih nedostataka u pogledu pritvora dotičnih osoba u svakom od navedenih slučajeva, uključujući prenatrpanost, nedostatak vanjskog prostora za šetnju, nehigijenske uvjete i kvalitetu hrane, Sud je temeljio svoj zaključak o povredi članka 3. na samoj naravi policijskih postaja, koje su mjesta namijenjena za kratkoročni smještaj osoba. Prema tome, pritvori u trajanju između mjesec dana i tri mjeseca smatrali su se protivnima članku 3. (gore citirani predmet *Siasios i drugi*, stavak 32., gore citirani predmet *Vafiadis*, stavci 35. - 36., gore citirani predmet *Shuvaev*, stavak 39., gore citirani predmet *Tabesh*, stavak 43., gore citirani predmet *Efremidze*, stavak 41., gore citirani predmet *Aslanis*, stavak 39., *Chazaryan protiv Grčke*, br. 76951/12, 16. srpnja 2015., *Peidis protiv Grčke* br. 728/13, 16. srpnja 2015., *Ali i drugi protiv Grčke*, br. 13385/14, stavci 15. - 20., 7. travnja 2016., *Grammosenis i drugi protiv Grčke*, br. 16287/13, stavci 48. - 50., 30. ožujka 2017., *Iatropoulos i drugi protiv Grčke*, br. 23262/13, stavci 37. - 41., 20. travnja 2017., i *S.Z. protiv Grčke*, br. 66702/13, stavci 38. - 42., 21. lipnja 2018.). Sud napominje da je u predmetu *Tsarpelas protiv Grčke* (br. 74884/13, stavci 48. - 50., 26. travnja 2018.) zaključio da pritvor u trajanju od dvadeset sedam dana predstavlja povredu članka 3. Konvencije s obzirom na ranjivost podnositelja zahtjeva, koja je osobito povezana s činjenicom da mu je amputirana desna noga, zbog čega je za kretanje koristio štake. Isto tako, Sud je utvrdio da je došlo do povrede članka 3. tijekom trajanja pritvora od nekoliko dana kojemu su podvrgnute mlade osobe u presudama *A.B. i drugi protiv Francuske* (br. 11593/12, 12. srpnja 2016.), *R.M. i drugi protiv Francuske* (br. 33201/11, 12. srpnja 2016.), *A.M. protiv Francuske* (br. 24587/12, 12. srpnja 2016.), *R.K. i drugi protiv Francuske* (br. 68264/14, 12. srpnja 2016.) i *R.C. i V.C. protiv Francuske* (br. 76491/14, 12. srpnja 2016.).

49. Sud napominje da su u ovom predmetu podnositelji zahtjeva pod brojem 1, 2 i 4 bili smješteni u prostorijama policije. Podnositelj zahtjeva pod brojem 1 stavljen je pod „preventivnu zaštitu“ u policijskoj postaji Polykastro od 23. veljače do 18. ožujka 2016. godine. Podnositelj zahtjeva pod brojem 2, koji je uhićen 21. srpnja 2016. godine, prvo je stavljen pod „preventivnu zaštitu“ u policijskoj postaji u luci Igoumenica, a potom u policijskoj postaji Filiata, gdje je ostao do 25. kolovoza 2016. Konačno, 5. prosinca 2016. podnositelj zahtjeva pod brojem 4 stavljen je pod „preventivnu zaštitu“, prvo na jednu noć u policijskoj postaji Aghios Stefanos, a potom na osam dana u ćeliji policijske uprave Atike. Ta tri podnositelja zahtjeva cijeli su dan bili zatvoreni u svojim ćelijama, a podnositelj zahtjeva pod brojem 4 bio je pothranjen, bio je prisiljen spavati na prljavom madracu i pokriti se vrlo prljavim pokrivačem te nije imao pristup tekućoj vodi (vidi stavak 20. ove presude). Podnositelj zahtjeva pod brojem 2 nakon toga je odveden u policijsku postaju Filiata čak i nakon pokušaja samoubojstva i izjave dječjeg psihijatra da se njegovo depresivno stanje pogoršalo tijekom boravka u policijskoj postaji luke Igoumenica (vidi stavak 21. ove presude).

50. Sud naglašava da policijske postaje posjeduju određene karakteristike koje kod pritvorene osobe mogu uzrokovati osjećaj usamljenosti (nepostojanje vanjskog ograđenog prostora za hodanje ili vježbanje, unutarnjih ugostiteljskih objekata, radija ili televizijskih uređaja koji bi omogućili kontakt s vanjskim svijetom) i da nisu prilagođene potrebama dugotrajnog pritvora. Primjerice, pritvor na tim mjestima mogao bi stvoriti osjećaj izolacije od vanjskog svijeta, s potencijalno negativnim posljedicama za fizičku i moralnu dobrobit pritvorenih osoba. Sud također napominje da je CPT u svojem izvješću od 26. rujna 2017., sastavljenom nakon njegovih prethodnih posjeta Grčkoj, ukazao na to da je praksa pritvaranja maloljetnika bez pratnje ili maloljetnika odvojenih od obitelji bez ikakve psihološke ili socijalne podrške u policijskim postajama u svrhu „zaštite“ neprihvatljiva (vidi stavak 28. ove presude). CPT je ponovio to zapažanje u svojem izvješću od 19. veljače 2019., u kojem je još jednom preporučio grčkim vlastima da prestanu s pritvaranjem djece bez pratnje, među ostalim, u policijskim postajama i postajama granične policije (stavci 29. - 30. ove presude).

51. Prema tome, Sud smatra da uvjeti pritvora kojima su podvrgnuti podnositelji zahtjeva pod brojevima 1, 2 i 4 u različitim policijskim postajama predstavljaju ponižavajuće postupanje i zaključuje da je došlo do povrede članka 3. Konvencije.

ii. Kamp u naselju Idomeni

52. Kao prvo, Sud napominje da podnositelji zahtjeva pod brojevima 2 do 5, koji su boravili u ovom kampu, nisu bili pritvoreni. Sami su odlučili da će ići u kamp i u svakom su ga trenutku mogli napustiti.

53. S druge strane, Sud napominje da je kamp u Idomeniju improvizirani kamp koji su stvorile tisuće izbjeglica u svojem nastojanju na napuste Grčku

i prijeđu u Sjevernu Makedoniju te pokušaju nastaviti svoj put prema zemljama zapadne Europe. To je također bio slučaj kod gore navedenih podnositelja zahtjeva, koji su željeli stići u Njemačku ili Švicarsku kako bi se ponovno spojili sa svojim obiteljima, i koji su tamo boravili u razdoblju od približno mjesec dana.

54. Podnositelji zahtjeva tvrdili su da je u ovom kampu, koji može zaprimiti 1.500 osoba, bilo smješteno 13.000 ljudi. Tijekom raspodjele hrane (koja se prvenstveno sastojala od sendviča i 8.000 toplih obroka navečer) i pokrivača, stalno su se stvarali redovi. Kamp nije imao sanitarne čvorove, zbog čega su okolna polja i šume bili prekriveni izmetom. Nedostatak sanitarnih čvorova također je pridonio razvoju bolesti (prijavljeni su slučajevi hepatitisa A), što je zajedno s učinkom padalina dovelo do stvaranja močvare koja je često uzrokovala poplave šatora i skloništa za kampove (stavak 10. ove presude). Navodi navedenih podnositelja zahtjeva potkrijepljeni su tvrdnjama koje je nevladina organizacija Hellenic Action for Human Rights iznijela u svojem izvješću na temelju informacija o kampu u Idomeniju dostupnih na dan 21. ožujka 2016. (stavci 32. – 33. ove presude), dakle u razdoblju tijekom kojeg su se ti podnositelji nalazili u kampu.

55. Sud napominje da su države koje su, kao i tužena država, stranke Konvencije o pravima djeteta dužne, u skladu s člankom 20. Konvencije, svakom djetetu „kojemu je privremeno ili trajno uskraćena obiteljska sredina“ obuhvaćenom njihovom jurisdikcijom „u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom ... osigurati zamjensku zaštitu“; člankom 20. utvrđeno je da se ta obveza primjenjuje neovisno o etničkom podrijetlu djeteta. Nadalje, iz sudske prakse Suda proizlazi da su, u pogledu pozitivnih obveza koje proizlaze iz članka 3. Konvencije, države stranke dužne štititi i skrbiti se za maloljetne strance bez pratnje (*Khan protiv Francuske*, br. 12267/16, stavak 44., 28. veljače 2019.).

56. Konkretno, u predmetima koji se odnose na prihvrat stranih maloljetnika, s pratnjom ili bez pratnje, valja imati na umu da je stanje iznimne ranjivosti djeteta odlučujući čimbenik i da nadilazi status stranca koji nezakonito boravi u zemlji (vidi, primjerice, *N.T.P. i drugi protiv Francuske*, br. 68862/13, stavak 44., 24. svibnja 2018., i u njemu citirane predmete, te gore citirani predmet *Rahimi*, stavak 87.). Sud je u gore navedenoj presudi u predmetu *Rahimi (ibidem)* naglasio da podnositelj zahtjeva, kao strani maloljetnik bez pratnje s nezakonitim statusom, spada u „kategoriju najranjivijih članova društva“ te da je na grčkoj državi da zaštiti i preuzme skrb o njemu donošenjem prikladnih mjera u skladu s pozitivnim obvezama koje proizlaze iz članka 3. (*ibid.* stavak 74.).

57. Stoga se obveza zaštite i zbrinjavanja podnositelja zahtjeva mogla nametnuti domaćim nadležnim vlastima po službenoj dužnosti (*ibid.* stavak 45.).

58. Sud je svjestan činjenice da kamp u Idomeniju, koji je improvizirani kamp koji su uspostavile same izbjeglice, nije obuhvaćen nadzorom državnih

nadležnih vlasti. Stanovnici kampa živjeli su u vrlo nesigurnoj situaciji, u vrlo lošim materijalnim uvjetima, a njihovo preživljavanje ovisilo je o pomoći nekolicine nevladinih organizacija prisutnih na lokaciji. Širenje kampa i pogoršanje životnih uvjeta u njemu u određenoj su mjeri posljedica sporosti kojom je država pristupila zatvaranju kampa, a osobito činjenice da je država propustila provesti mjere za ublažavanje humanitarne krize koja je karakterizirala ovaj kamp tijekom njegova postojanja jer djelovanje nekoliko nevladinih organizacija nije bilo dovoljno za rješavanje opsežnih problema.

59. Osim toga, člankom 19. Uredbe br. 220/2007 o maloljetnicima bez pratnje nadležne su vlasti obvezne bez odlaganja poduzeti odgovarajuće mjere kako bi zajamčile potrebnu zaštitu takvih maloljetnika. Među tim mjerama je i obveza obavještanja državnog odvjetnika nadležnog za maloljetnike, odnosno, u odsustvu takvog odvjetnika, tužitelja pri mjesno nadležnom prvostupanjskom sudu, koji djeluje kao privremeni skrbnik i poduzima potrebne mjere za imenovanje skrbnika. S tim u vezi Sud napominje da su nadležne vlasti, koje su prvotno uhitile gore navedene podnositelje zahtjeva na otoku Hij, iste pustile na slobodu kako bi ih potaknule da napuste državno područje Grčke u roku od mjesec dana (stavak 9. ove presude). Međutim, iz spisa ne proizlazi da je državni odvjetnik obaviješten o prisutnosti tih maloljetnika bez pratnje na državnom području. Da je bio obaviješten o tome, morao bi poduzeti odgovarajuće mjere kako bi ih prebacio u odgovarajući prihvatni objekt i time izbjegao da nekoliko dana borave u okruženju koje je očito neprikladno za njihov status maloljetnika bez pratnje.

60. Te okolnosti same po sebi dovode u pitanje poštovanje obveze zaštite maloljetnika bez pratnje i skrbi o njima od strane tužene države koja proizlazi iz članka 3. Konvencije (vidi, *mutatis mutandis*, gore citirani predmet *Khan*, stavak 88.).

61. Podnositelji zahtjeva zbog toga su mjesec dana živjeli u kampu u Idomeniju, u okruženju koje nije odgovaralo njihovom statusu adolescenata, u smislu sigurnosti, smještaja, higijene ili pristupa hrani i skrbi, te su se nalazili u nesigurnoj situaciji nespojivoj s njihovom mladom dobi. S obzirom na taj zaključak, Sud nije uvjeren da su vlasti učinile sve što se moglo razumno očekivati od njih da ispune obvezu preuzimanja skrbi i zaštite u odnosu na gore navedene podnositelje zahtjeva kao osobe koje su posebno ranjive zbog svoje dobi.

62. Prema tome, došlo je do povrede članka 3. Konvencije zbog životnih uvjeta u kojima su podnositelji zahtjeva pod brojevima 2 do 5 živjeli u kampu u naselju Idomeniju.

B. Povreda članka 5. Konvencije

63. Podnositelji zahtjeva pod brojevima 1, 2 i 4 prigovorili su zbog činjenice da su stavljani pod „preventivnu zaštitu“ u prostorijama policije (u

ovom slučaju u policijskim postajama Polykastro, de Filiata i d'Aghios Stefanos) jer to nije bilo spojivo s člankom 5. stavkom 1. Konvencije. U dijelu mjerodavnom za ovaj predmet, ta odredba glasi kako slijedi:

„Svatko ima pravo na slobodu i na osobnu sigurnost. Nitko se ne smije lišiti slobode, osim u sljedećim slučajevima i u postupku propisanom zakonom.

(...)“

1. Dopuštenost

64. Sud primjećuje da ovaj prigovor nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) Konvencije i da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

2. Osnovanost

(a) Tvrdnje stranaka i stajalište trećih strana - umješaka Centra AIRE, Europskog vijeća za izbjeglice i prognanike (*European Council on Refugees and Exiles* - ECRE) i Međunarodne komisije pravnika (ICJ)

i. Podnositelji zahtjeva

65. Podnositelji zahtjeva ustvrdili su da ih je nadležni državni odvjetnik, odnosno, kako tvrde, osoba koja je bila njihov skrbnik i koja je bila dužna zajamčiti da ne postanu žrtve povreda Konvencije, proizvoljno lišio slobode. Tvrđili su da nepostojanje zakonskih odredbi kojima je predviđeno informiranje maloljetnika koji se nalaze u takvoj situaciji i pružanje pomoći stručnjaka (uključujući odvjetnike), zajedno s ranjivošću tih osoba, čine lišenje slobode još težim. Osim toga, izjavili su da su činjenica da je takvo lišenje slobode provedeno u mjestima za koja tvrde da ljudska bića u njima ne mogu živjeti dulje od 48 sati zbog uvjeta u njima, kao i manjak informacija o trajanju lišenja slobode, učinili to lišenje slobode izrazito teškim i takvim kakvo bi moglo slomiti fizički i psihički otpor maloljetnika i ugroziti njihov život. Kao dokaz za navedeno pozivaju se na ono što se dogodilo podnositelju zahtjeva pod brojem 2 nakon 21. srpnja 2016.

ii. Vlada

66. Iako to nije izričito spomenula, čini se da je Vlada u ovom predmetu osporila primjenjivost članka 5. Konvencije. Istaknula je da su podnositelji zahtjeva smješteni u policijske postaje u okviru sustava „preventivne zaštite“, koji se jasno razlikuje od pritvora, i to tijekom strogo nužnog razdoblja, koje je bilo potrebno za pronalazak prikladnog objekta za maloljetnike koji je mogao primiti te osobe. Dodala je da ne samo da su svi objekti za prihvata maloljetnika bez pratnje bili popunjeni u mjerodavnom razdoblju već je i u tom trenutku postojalo 3.000 zahtjeva za smještaj maloljetnika koje je trebalo riješiti.

*iii. Treće strane - umješači Centar AIRE, ECRE i Međunarodna komisija
pravnika*

67. Treće strane - umješači Centar AIRE, ECRE i Međunarodna komisija pravnika tvrdile su da je pritvaranje maloljetnika proizvoljno sa stajališta članka 5. stavka 1. točke (f) Konvencije ako u obzir nisu prikladno uzete pojedinačne potrebe djeteta ili ako se pritvaranjem ne ispunjavaju njegove potrebe. Kako su tvrdile, u skladu s međunarodnim pravom u pogledu ljudskih prava te uzimajući u obzir činjenicu da su sva djeca u ranjivoj situaciji, njihovi najbolji interesi trebaju prevladavati i služiti kao smjernice pri donošenju mjera i odluka nakon procjene konkretnih potreba. Kako su tvrdile te treće strane - umješači, načelo najboljih interesa djeteta trebalo bi spriječiti pribjegavanje pritvaranju djeteta, neovisno o okolnostima, a osobito ako se pritvaranje provodi u okviru nadzora nad imigracijom. U tom pogledu, te treće strane - umješači skrenule su pozornost Suda na nekoliko međunarodnih instrumenata, među ostalim na Rezoluciju 1810 (2011.) Parlamentarne skupštine Vijeća Europe o pitanjima dolaska, ostanka i povratka djece bez pratnje u Europi (stavak 27. ove presude), kao i na smjernice UNHCR-a u području pritvaranja djece izbjeglica – odnosno, instrumente kojima je zabranjeno pritvaranje maloljetnika bez pratnje koji traže azil. Kako su tvrdile, ako država propusti imenovati skrbnika za dijete bez pratnje, ne poštuje postupovni aspekt najboljih interesa djeteta, a ako ne postoji imenovani skrbnik ili djelotvorni skrbnik za pritvoreno dijete, dolazi do rizika od toga da lišenje slobode bude proizvoljno.

68. Pozivajući se na obveze koje su državama nametnute pravom Europske unije, te treće strane - umješači izjavile su da je potrebno provesti pojedinačnu procjenu specifičnih potreba djeteta u službenom okviru koja obuhvaća stroga postupovna jamstva te koja podrazumijeva aktivno sudjelovanje djeteta u imenovanju skrbnika. Dodale su da je potrebno što je ranije moguće imenovati skrbnika, a svakako prije početka upravnog postupka. Kako su tvrdile, u protivnom bi došlo do ugrožavanja načela djelotvornosti i temeljnog razmatranja najboljih interesa djeteta.

(b) Ocjena Suda

69. Sud smatra da smještanje podnositelja zahtjeva pod brojevima 1, 2 i 4 u policijske postaje predstavlja lišenje slobode. U tom pogledu napominje da su nadležne vlasti automatski primijenile članak 118. Uredbe br. 141/1991, kojim je predviđena „preventivna zaštita“ (stavak 24. ove presude). Taj instrument nije predviđen za maloljetne migrante bez pratnje i njime nije utvrđen vremenski rok, što može dovesti do situacija u kojima lišenje slobode maloljetnika bez pratnje može trajati prilično dugo. To je tim problematičnije jer se to lišenje slobode provodi u policijskim postajama, u kojima su uvjeti pritvaranja nespojivi s dugotrajnim pritvorom. Nadalje, Sud ponavlja da je člankom 13. stavkom 6. točkom (b) Uredbe br. 114/2010 (stavak 25. ove presude), kojom je Direktiva Vijeća Europske unije 2005/85/EZ prenesena u

grčko zakonodavstvo, predviđeno da nadležne vlasti trebaju izbjegavati pritvaranje maloljetnika. Osim toga, člankom 32. Zakona br. 3907/2011 predviđeno je da se zadržavanje maloljetnika bez pratnje provodi samo kao posljednja mjera i na najkraće moguće vrijeme. Konačno, člankom 3. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta iz 1989. prilikom donošenja odluka koje se odnose na dijete države su dužne prvenstveno voditi računa o interesima djeteta. Prema tome, Sud smatra da Vlada nije objasnila zašto su nadležne vlasti prvo smjestile gore navedene podnositelje zahtjeva u policijske postaje, i to u ponižavajućim uvjetima pritvaranja, a ne u neke druge oblike privremenog smještaja. Stoga zaključuje da pritvaranje navedenih podnositelja zahtjeva nije bilo „zakonito“ u smislu članka 5. stavka 1. Konvencije i da je došlo do povrede te odredbe (u tom smislu također vidi gore citirani predmet *H.A i drugi*, stavci 198. - 208.).

III. OSTALE NAVODNE POVREDE PRAVA

70. Konačno, podnositelji zahtjeva prigovorili su različitim povredama članka 1., 2., 13. i 14. Konvencije. Između ostalog, istaknuli su da njihov zahtjev u cijelosti nije usmjeren samo protiv Grčke, nego i protiv Austrije, Hrvatske, Mađarske, Sjeverne Makedonije, Srbije i Slovenije.

71. Nakon što je ispitao tvrdnje podnositelja zahtjeva i u svjetlu svih elemenata spisa te u mjeri u kojoj su pitanja koja su predmet prigovora u njegovoj nadležnosti, Sud smatra da ti prigovori ne upućuju na postojanje ikakve povrede bilo kojega od gore navedenih članaka Konvencije. Iz toga slijedi da se taj dio zahtjeva mora proglasiti nedopuštenim kao očigledno neosnovanim, u skladu s člankom 35. stavcima 1., 3. i 4. Konvencije.

IV. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

72. Članak 41. Konvencije propisuje:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.“

A. Šteta

73. Podnositelji zahtjeva na ime materijalne štete za koju smatraju da su je pretrpjeli potražuju sljedeće iznose: 204,50 eura (EUR) za podnositelja zahtjeva pod brojem 1; 2.756,50 EUR za podnositelja zahtjeva pod brojem 2; 2.900,50 EUR za podnositelja zahtjeva pod brojem 3; i 5.690,50 EUR za svakog od podnositelja zahtjeva pod brojevima 4 i 5. Navode da ti iznosi odgovaraju najmanjim iznosima koje bi im Vlada morala isplatiti da je poštovala svoju obvezu prema kojoj im mora pružiti prikladan smještaj i hranu.

Na ime nematerijalne štete za koju tvrde da su je pretrpjeli zbog uvjeta življenja, koje su opisali kao loše, podnositelji zahtjeva potražuju sljedeće iznose: 40.000,00 EUR za podnositelja zahtjeva pod brojem 1; 80.000,00 EUR za podnositelja zahtjeva pod brojem 2; 33.000,00 EUR za podnositelja zahtjeva pod brojem 3; 30.000,00 EUR za podnositelja zahtjeva pod brojem 4; i 20.000,00 EUR za podnositelja zahtjeva pod brojem 5. Traže da im se ti iznosi isplate na bankovni račun koji je navela njihova odvjetnica i da ne podliježu sustavu nadzora kapitala koji je trenutačno na snazi u Grčkoj.

74. Što se time materijalne štete, Vlada smatra da ne postoji uzročno-posljedična veza između te štete i povreda Konvencije. Što se tiče nematerijalne štete, smatra da su zatraženi iznosi prekomjerni i potpuno neopravdani i da bi utvrđivanje povrede Konvencije predstavljalo dostatnu zadovoljštinu.

75. Sud ponavlja da je utvrdio povredu članka 3. (uvjeti pritvora u policijskim postajama u odnosu na podnositelje zahtjeva pod brojevima 1, 2 i 4 te uvjeti življenja u kampu u Idomeniju u odnosu na podnositelje zahtjeva pod brojevima 2 do 5), kao i članka 5. stavka 1. Konvencije. Odlučujući na pravičnoj osnovi i uzimajući u obzir trajanje pritvora podnositelja zahtjeva, Sud smatra da valja dosuditi iznos od 6.000,00 EUR podnositeljima zahtjeva pod brojevima 1, 2, 3 i 5, odnosno 4.000,00 EUR podnositelju zahtjeva pod brojem 4 na ime nematerijalne štete.

B. Troškovi i izdaci

76. Podnositelji zahtjeva potražuju 10.889,00 EUR na ime nagrade gđe Koutre pred grčkim nadležnim vlastima i Sudom (od čega 889,00 EUR odgovara troškovima putovanja od Idomenija do Atene), kao i 6.000,00 EUR za rad koji je obavilo nekoliko specijaliziranih odvjetnika nakon podnošenja zahtjeva, čija najmanja naknada utvrđena odvjetničkim kodeksom iznosi 99,00 EUR po satu. Traže da im se ti iznosi isplate na bankovni račun koji je navela njihova odvjetnica i da budu isključeni iz sustava nadzora kapitala koji je trenutačno na snazi u Grčkoj.

77. Vlada smatra da su potraživani iznosi prekomjerni i da, kada bi Sud procijenio da valja dosuditi iznos za troškove i izdatke, taj iznos ne bi trebao premašivati 500,00 EUR. Osim toga, tvrdi da odvjetničkim kodeksom nije utvrđen najmanji iznos naknade koji su naveli podnositelji zahtjeva. Također tvrdi da ne postoji uzročno-posljedična veza između iznosa koji se potražuju za troškove nastale u Grčkoj i povreda Konvencije.

78. U skladu sa sudskom praksom Suda, podnositelj zahtjeva može ishoditi naknadu troškova samo ako su utvrđeni njihovo postojanje, nužnost i razumnost njihova iznosa.

79. U ovom predmetu Sud prvo napominje da je odlučio da neće primijeniti članak 39. u ovom predmetu i da je naveo samo jedan dio prigovora podnositelja zahtjeva. Također napominje da podnositelji zahtjeva

nisu dostavili primjerak sporazuma koji su sklopili sa svojom odvjetnicom u pogledu njezine naknade.

80. Uzimajući u obzir svoju sudsku praksu, Sud smatra razumnim podnositeljima zahtjeva zajednički dosuditi iznos od 1.500,00 EUR na ime troškova i izdataka nastalih u postupku pred Sudom, koji će se izravno uplatiti na bankovni račun njihove odvjetnice.

C. Zatezne kamate

81. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna poena.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Utvrđuje* da su prigovori na temelju članka 3. i članka 5. stavka 1. Konvencije, u dijelu u kojem se odnose na Grčku, dopušteni, dok je ostatak zahtjeva nedopušten;
2. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 3. Konvencije zbog životnih uvjeta u kojima su podnositelji zahtjeva pod brojevima 1, 2 i 4 živjeli u raznim policijskim postajama;
3. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 3. Konvencije zbog životnih uvjeta u kojima su podnositelji zahtjeva pod brojevima 2 do 5 živjeli u kampu u naselju Idomeniju;
4. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 5. stavka 1. Konvencije u pogledu podnositelja zahtjeva pod brojevima 1, 2 i 4;
5. *Presuđuje*
 - (a) da tužena država treba u roku od tri mjeseca od datuma na koji presuda postaje konačnom u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije isplatiti sljedeće iznose:
 - i. 4.000,00 EUR (četiri tisuće eura) podnositelju zahtjeva pod brojem 4 i 6.000,00 EUR (šest tisuća eura) podnositeljima zahtjeva pod brojevima 1, 2, 3 i 5, uz sve poreze koji bi mogli biti obračunati podnositeljima zahtjeva, na ime nematerijalne štete,
 - ii. 1.500,00 EUR (tisuću petsto eura) zajednički podnositeljima zahtjeva, uz sve poreze koji bi mogli biti obračunati podnositeljima zahtjeva, na ime troškova i izdataka; ti se iznosi isplaćuju izravno na bankovni račun njihove odvjetnice;

(b) da se od proteka prethodno navedena tri mjeseca do namirenja na gore navedeni iznos plaća obična kamata koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna poena;

6. *Odbija* preostali dio zahtjeva za pravičnom naknadom.

Sastavljeno na francuskom jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 13. lipnja 2019. u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Abel Campos
Tajnik

Ksenija Turković
Présjednica

PRILOG

Br.	Ime PREZIME	Datum rođenja	Državljanstvo
1	Sh. D.	7. srpnja 2000.	afganistansko
2	A. A.	26. prosinca 2001.	afganistansko
3	S. M.	1. siječnja 1999.	afganistansko
4	M. M.	1. siječnja 2001.	afganistansko
5	A. B. M.	1. siječnja 1999.	afganistansko

Prevela prevoditeljska agencija Alkemist

ALKEMIST
European Translation Agency
ALKEMIST STUDIO d.o.o.
Miramareka 24/6, 10 000 Zagreb
OIB: 72400498524